

ma. 1. 7. & cap. 12. 13. & cap. 16. 15. & 1. Corint. 1. 2. ad Ephes. 1. 1. ad Colof. 1. 2. & 1. ad Timo. 5. 10. & a Petro 1. Epist. cap. 2. 9. & Act. 9. 13. & ab Isaia 62. 12.

Varia explicatio.

Jansen.

Palacio.

Hugo.

Deute. 32. 9.

Ecclesia in varias partes distributa, sicut Synagoga in varias Tribus

Cum in generali narratione specialis sit mentio alius amoris ac praesentia signum est.

Mar. 16. 7. Isaia 53. 9.

Pf. 2. 8.

1425 Rursus, expensione dignissima sunt illa verba, Et in parte Dei mei hereditas illius. Jansenius, qui hujus meminit translationis, in parte Dei mei, ita explicat: Radicavi, hoc est, radices misi, & firmiter haesi in populo honorificato: hoc est, in eas partes, quas Deus possidet, quae sunt hereditas illius. Itaque juxta hanc Jansenii enodationem supplenda est illa particula, qua sunt (uti etiam supplet P. Sa in Notulis) plurali numero accipiendum in parte, id est, in partes, propter varias Tribus populi Israelitici, in quas ille divisus est, ut patet ex libro Josue. Hanc etiam interpretationem sequitur Carthusianus, et alias quoque amplectatur. Palacius vero explicat, in partes, id est, in partibus, & divitiis Dei, hereditatem habet populus ille. Vel clarius (ut ipse putat) hereditas illius populi honorati est in partibus, & hereditate Dei. Adhuc manet obscura enodatio. Hugo autem, Dionysius, & Lyranus, partes explicant gaudia aeternae Beatitudinis. Si vero Graeca lectio retineatur, In parte Domini hereditatis illius, facilius videtur enodatio: nam (ut Jansenius, & recentiores alii observant) quem antea honorificatum populum appellarat, nunc partem Domini, & partem hereditatis illius, id est, portionem ejus hereditatem vocat, juxta illud Deut. 32. 9. Pars Domini populus ejus, Jacob funiculum hereditatis ejus.

1426 Caeterum, cum existimemus, populum honorificatum hic appellari Christianam Ecclesiam, commodè possunt enodari verba illa, & in partes Dei mei hereditas illius, primò de diversis orthodoxae Ecclesiae partibus, in quas illa divisa est ad duodecim tribuum similitudinem. Non enim aliquid est à sacrae Scripturae usu, Israelitici populi nomine in duodecim tribus divisi probos Christianos, sive ex Judaeis, sive ex Gentibus congregatos aenigmaticè significari. Lege Paulum ad Rom. 9. 6. ad Galat. 6. 16. Oseam 1. 10. & cap. 2. 24. & 1. Petri 2. 10. & Apoc. 7. à vers. 4. usque ad 9. & ibi nostrum Alcazarem. Igitur radicata dicitur Incarnata Sapientia in populo Christiano, & alias egisse radices in eas partes, in quas ille distribuitur, juxta variarum Nationum diversitatem: quae partes, sunt planè Dei hereditas, & Christo in hereditatem datae. Sed neque his omnino acquiescit animus. Propterea

1427 Ut meam in hac re sententiam exponam, illud unum praelibare licet: nempe ex Biblico more, cum de aliquo generatim in universali narratione contento specialis sit mentio, amoris ac dignitatis eximiae id esse argumentum. Marci 16. 7. Dicite Discipulis, & Petro. Isaia 53. 9. Dabit impius pro sepultura, & divitem pro morte sua. Impiorum nomine omnes à Christo sanguine emptos, & redemptos comprehendit; sed favor erga aliquem specialis est, quod addat: & divitem pro morte sua. Psal. 2. 8. Dabo tibi Gentes hereditatem tuam: en Gentium vocatione generaliter contentam, sed speciali praerogativa subjungit pro singulari aliqua natione (de qua infra) & possessionem tuam terminos terrae. Sic similiter apud Siracidem nostrum, radicata dicitur Incarnata Sapientia in populo honorificato, glorioso, illustri; Ecclesiam nimirum universali, quae omnes nationes ad Christum adductas comprehendit. Addit ta-

men, in favoris specialis, & eximiae dilectionis argumentum erga singularem aliquam nationem: Et radicavi in parte Dei mei hereditatis illius: vel in ea, quae Domino cesserat, possessione. Vel in parte Dei mei, hereditas illius, id est, quae illius extat hereditas, ut Biblicè periti explicant.

1428 Hoc praemisso, seriò censuerim, partem hanc universali illà narratione contentam, & quasi intento digito singulariter demonstratam, esse Hispanicam Gentem, esse Hispaniensem Ecclesiam: cujus Christianitatis usque adeò antiqua religio extat, ut ipsa prima Provinciarum mundi, post Judaeam, Galilaeam, & Samariam, Christi fidem amplexa sit; verè primitivae caeterorum Gentium, qui postea ad Christum sunt adducti: cujus etiam tenacitatem in orthodoxa fide retinenda, promovenda, & toto orbe spacianda: cujus eximiam, in Christum, ac Deiparam, pietatem usque ad sanguinis effusionem, & vitae dispendium, caecus sit omnino qui ignoret, & vel invitus non fateatur. Hispania, Hispania quidem est pars illa Dei, in qua altas agunt radices Jesus, & Maria: possessio utriusque est, quae utriusque prima cessit inter caeteras mundi nationes: pars illa est, cui sese sumopere insinuantes Christus, & Christipara, majora dedere amoris argumenta. Haec universim dicta, ne quis fortasse Momus Hispano vertat fastui, dabimus diligenter operam in illustratione textus, ut Hispanae Christianitatis antiquissimam religionem non uno tantum vaticinio, sed multis, usque clarissimis dignam, gravissimis testimoniis ostendamus. Unum dumtaxat audiveris hic externae nationis virum disertissimum, Cornelium nostrum in Acta Apost. cap. 12. 1. S. Jacobo debet Hispania, quod à Christo hucusque in vera & orthodoxa fide constanti perseveravit, ut merito Reges ejus Catholici cognominentur, ipsaque sit basis, & columna fidei, & Ecclesiae; quodque fidem Christi cum aeterna nominis sui gloria per Indias tam Orientis, quam Occidentis, longè lateque propagavit, in dies magis magisque propaget.

1429 Denique si petas, quid sit, in plenitudine Sanctorum detentio. Convenit primò inter expositores, plenitudinem Sanctorum esse illorum perfectionem, sanctitatem, & virtutes animi internas, sine quibus homines inanissima sunt vacuitas: quomodo terra recens creata dicitur Genes. 1. 2. inanis & vacua, Hebraicè, inanitas, & vacuitas; quia vacua tunc erat animabus, plantis, metallis, &c. sicut nux nucleo vacua, inanis merito dicitur. Unde plenitudo terrae, vel plenitudo maris in sacro saepe sermone significat rerum copiam, quibus terra, vel mare quodammodo replentur. Et Amos 6. 8. Habitatores civitatis appellantur plenitudo ejus. Tradam Civitatem cum habitatoribus ejus: Hebraicè, Civitatem, & plenitudinem ejus. Qua de re nobis erit sermo in morali illustratione. Secundo multi arbitrantur, plenitudinem Sanctorum esse hic plenum, & copiosum Sanctorum cœtum, Deum colentium, & ei obtemperantium. Unde Lyranus, & Sa noster asserunt, in congregatione, & pleno cœtu Sanctorum.

1430 Ex his duabus interpretationibus plenius evincitur nosse de Christiana Ecclesia expositio. Etenim in plenitudine Sanctorum, plena nempe sanctitate, & perfectione, dicitur corporatum Verbum detineri, stabile ac fixum domicilium habere: plena autem sanctitas, qui

Inter reliquias, & quas universales Ecclesiae partes, Hispaniensem Ecclesiam: cujus Christianitatis usque adeò antiqua religio extat, ut ipsa prima Provinciarum mundi, post Judaeam, Galilaeam, & Samariam, Christi fidem amplexa sit; verè primitivae caeterorum Gentium, qui postea ad Christum sunt adducti: cujus etiam tenacitatem in orthodoxa fide retinenda, promovenda, & toto orbe spacianda: cujus eximiam, in Christum, ac Deiparam, pietatem usque ad sanguinis effusionem, & vitae dispendium, caecus sit omnino qui ignoret, & vel invitus non fateatur. Hispania, Hispania quidem est pars illa Dei, in qua altas agunt radices Jesus, & Maria: possessio utriusque est, quae utriusque prima cessit inter caeteras mundi nationes: pars illa est, cui sese sumopere insinuantes Christus, & Christipara, majora dedere amoris argumenta. Haec universim dicta, ne quis fortasse Momus Hispano vertat fastui, dabimus diligenter operam in illustratione textus, ut Hispanae Christianitatis antiquissimam religionem non uno tantum vaticinio, sed multis, usque clarissimis dignam, gravissimis testimoniis ostendamus. Unum dumtaxat audiveris hic externae nationis virum disertissimum, Cornelium nostrum in Acta Apost. cap. 12. 1. S. Jacobo debet Hispania, quod à Christo hucusque in vera & orthodoxa fide constanti perseveravit, ut merito Reges ejus Catholici cognominentur, ipsaque sit basis, & columna fidei, & Ecclesiae; quodque fidem Christi cum aeterna nominis sui gloria per Indias tam Orientis, quam Occidentis, longè lateque propagavit, in dies magis magisque propaget.

P. Corneli

Quid sit plenitudo Sanctorum.

Amos 6. 8.

In Ecclesia plenitudo Sanctorum in qua perpetuò detinetur Christus.

TEXTUS ILLUSTRATUS

De Christo, Christianaque Ecclesia

SECTIO XV.

Christi Ecclesia populus est ab eo eximie honorificatus, illustris, gloriosus.

1432 Multa extant, & obvia in litteris inspiratis praelustrata testimonia, quae hanc thesim elucidant; nonnulla breviter hic perstringam, pro Ecclesiae gloria copiosè Augusta, cui vetus cedat, vel invita etiam Synagoga.

In primis, orthodoxae Ecclesiae rudis quaedam, & umbratilis tantummodo delineatio Synagoga extitit; illa omnia divini erga Israeliticum populum amoris & honoris argumenta, principatus, Regia, ac Pontificia Majestas, & tot frequenter patrata mirabilia, nostrorum erant prolusiones: tanto enim illa à nostris distabant intervallo, quanto umbra à corpore, homo à sua imagine, dixerim, quanto finita ab infinitis. Hinc illae Pauli locutiones 1. Corin. 10. 6. Haec in figura facta sunt nostri. Et Vers. 11. Haec autem omnia in figura continebantur illis. Et ad Coloss. 2. 17. quae sunt umbra futurorum. Et ad Hebrae. 10. 1. Vmbra enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Syrus pro imaginem, habet substantiam. Chrysofomus imago hic est veritas ipsa rerum: quod pulchrè explicat similitudine. Usquequod enim veluti in pictura circumdat quis colores, umbra quadam est: cum verò flores ipsos colorum intuxerit, & imposuerit, tunc imago efficitur. Tale quiddam etiam erat lex: umbra, inquit, habens lex bonorum futurorum, non ipsam imaginem rerum: hoc est, non ipsam veritatem. Consonat Synesius in Pl. 74. discernimans legem veterem ab Evangelica. Et quod boni pictores faciunt, olim quidem ad umbratè delineavit (Deus;) postea verò singulas cognitionis partes, & membra elaboravit. Explicat etiam haec possunt plumarii, ac rechamati artificii exemplo, quo ad rem similem supra usi sumus num. 1242. ut subinde jam rectè agnoscas, & includas, parvam, & exilem fuisse Synagogae gloriam, & erga illam Creatoris munificentiam, si cum Ecclesia Christi, & Apostolorum fiat comparatio.

1433 Mosaici Tabernaculi, & Templi Salomonici descriptionem, & exemplar (la montea, la planta, el bosquejo, el rascuno) Dei manu exarata, Moyfi tradita, & Davidi, videtur constare ex Exod. 25. 9. & vers. 40. & cap. 26. 30. & 1. Paral. 28. 11. & vers. 19. Omnia venerunt scripta manu Domini ad me, ut intelligerem universa opera exemplaris. Tamest, Theodoretus, Procopius, & alii id dictum putent, quia non humana ratione, sed Dei spiritu, exemplar illud fuerit designatum. Esto ipsa Dei manu exaratum sit, certè non nisi in tabula membrana, vel simili materia. Unde non exigua laus emergit ad gloriam illius populi. Expende modò quid de Ecclesia Christianae ichnographia Isaías praedixerit, cap. 49. 16. In manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper. Ingeniosa hic extat Montani interpretatio (cui maxime applaudo) existimantis metaphoram duci ab architectis, qui dum

Synagoga, rudis quaedam Ecclesia delineatio fuit, Ecclesia, substantia & veritas ipsa.

1. Corin. 10. 6. Colof. 2. 17. Hebrae. 10. 1.

S. Chrysof.

S. Synesius

Mosis Tabernaculum, & Salomonis Templum in tabula vel membrana exarata, Ecclesia in Dei manibus.

Isai 49. 16.

Hebrae. 7. 18.

S. Chrysof.

S. Bernard.

Orig. Catena. Barbari. Pl. 23. 1.

In Ecclesia innumerabilia sanctorum multitudo.

& perfectio non nisi in Evangelica Ecclesia respicietur, & novae legis, non à Moyse, sed à Christo datae, haec virtus est. Ut enim Paulus ad Hebrae. 7. 18. Reprobatio quidem erit praecedentis mandati (id est, abrogatio veteris legis) propter infirmitatem, & inutilitatem (non enim poterat peccata expiare, salvare & beare homines); nihil enim ad perfectum adduxit lex. Subjungit de Evangelica lege data per Christum: Introductio verò melioris spei, per quam approximamus ad Deum. Ubi Chrysofomus Hom. 13. Nihil ergo profuit lex? Profuit quidem, valde profuit; sed ad faciendos perfectos nihil profuit. Subinde Bernardus in declamationibus, super illud: Ecce nos reliquimus omnia, sapienter ait, omnem veteris legis perfectionem claudicasse, legem verò gratiae perfectissimam esse, & suos cultores ad perfectionem evehere. Antiquorum sane Patrum diebus, donec in terris videretur, & conversaretur inter homines Dominus manifestatus, non erat Evangelica forma perfectionis, sed spiritum Domini solo interiori spiritu sequebantur: at ubi Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, jam nobis in eo tradita est imago vitae, & conversationis exemplar, quod oporteat etiam corporaliter imitari, ut utroque sequentes vestigio, non ulterius cum Patriarcha Jacobo altero femore claudicemus. Sed appositè satis, & egregiè ad Ecclesiastici verba Origenes in illud Pl. 23. 1. Domini est terra, & plenitudo ejus, explicat quid sit plenitudo. Sane ante Christi adventum non erat plenitudinem in omni terra invenire; siquidem multum erat inane: at ubi Christus apparuit de caelo veniens, plerique eorum; qui ex Gentibus ad fidem accesserunt, dicere potuissent: De plenitudine ejus nos omnes accepimus; & propterea plenitudinem ipsius esse: non enim vacui Evangelica institutione plenitudo Christi esse possunt.

1431 Si verò plenitudo Sanctorum sit plenus, ac numerosus eorum cœtus, hoc non in veterem Synagogam, sed in Christianam cadit Ecclesiam, in qua innumerabilis Sanctorum multitudo; in Synagoga autem exiguus illorum numerus. Effecimus in nostro opere de Martyrio, tot esse in Ecclesia Martyres, ut facile possint quolibet die anni numerari & colligi triginta Martyrum millia. Quid dicendum de caeterorum sanctorum multitudine? Certè infinita propemodum est; ad numerum revocari nequit, innumerabilis est; extra numerum Deus nobis esse voluit. Et quid si Sanctorum nomina (ut supra observavi) Christiani omnes intelligantur, sancti dicti secundum statum Evangelicum, qui ad sanctitatem adducit, & instituit? Quis illos numero coëcere temerè praesumat? Lege hac de re eruditam nostri Mendozae annotationem tom. 1. in 1. lib. Reg. cap. 2. vers. 10. ne actum agam. Quòd si plenitudo pro amplitudine usurpetur, uti observat noster Lorinus ad Pl. 23. 1. & ex aliis ad Pl. 88. 12. porrò amplitudo loci, quem Christiana Ecclesia occupat, totus terrarum orbis est: non exiguis Palaestinae finibus, ut antea Synagoga, circumscribitur quoque versus in omnem terram extenditur, & facile omnes Nationes complectitur. Videtis eundem Mendozam proximè relatum Notat. 15. ubi rem totam expendit rectissime.